

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ДІДЕНКА ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬОВИЧА про дисертацію
ГУБИНА ЮРІЯ ІГОРОВИЧА на тему «**СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії
(галузь знань 01 Освіта/Педагогіка,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами. Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів і зумовлена сучасними тенденціями розвитку вищої освіти, пов'язаними з інтернаціоналізацією освітнього простору, упровадженням студентоцентрованого підходу та зростанням вимог до якості професійної підготовки фахівців. У цих умовах особливого значення набуває проблема організації самостійної роботи здобувачів освіти як важливого чинника формування їхньої навчальної автономії, аналітичного мислення, здатності до безперервного професійного розвитку та ефективної діяльності в умовах інформаційної невизначеності.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває щодо підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин, професійна діяльність яких пов'язана з аналізом складних міжнародних процесів, прийняттям відповідальних рішень, міжкультурною комунікацією та постійним оновленням знань. У цьому контексті значний науковий і практичний інтерес становить досвід університетів Великої Британії, які демонструють високі результати у формуванні освітньої автономії студентів та організації їхньої самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Водночас аналіз наукової літератури свідчить, що попри наявність досліджень, присвячених різним аспектам самостійної роботи здобувачів вищої освіти, питання системної організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії не стало предметом окремого комплексного педагогічного дослідження. Це зумовлює необхідність ґрунтовного вивчення британського досвіду, його теоретичного осмислення та визначення можливостей творчого використання в умовах модернізації вітчизняної системи вищої освіти.

З огляду на зазначене, тема дослідження «Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії» є своєчасною, науково обґрунтованою та має вагоме теоретичне і практичне значення.

Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану наукових

досліджень Хмельницького національного університету «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР № 0119U103663), «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР № 0125U003711). Тема дисертації затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 3 від 27.10.2022 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації, опублікованих наукових праць здобувача та результатів апробації дослідження дає підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, логічно вивіреними та достовірними.

Обґрунтованість результатів дослідження забезпечується чітким визначенням його методологічних засад, коректним формулюванням мети, об'єкта, предмета та завдань, які перебувають у логічній взаємозалежності й повною мірою відображені у структурі дисертаційної роботи. Для досягнення поставленої мети автором використано комплекс взаємодоповнювальних теоретичних та емпіричних методів дослідження, адекватних предмету наукового пошуку. Особливу цінність становить ґрунтовний аналіз науково-педагогічних джерел, нормативних документів, матеріалів британських університетів та сучасних наукових праць, що дозволило всебічно розкрити особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та виявити перспективні напрями використання конструктивних ідей британського досвіду в Україні.

Достовірність отриманих результатів підтверджується системним характером проведеного порівняльно-педагогічного аналізу, широкою джерельною базою дослідження, узгодженістю теоретичних положень із сформульованими висновками, а також належною апробацією основних результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та їх висвітленням у фахових наукових виданнях.

Важливим свідченням обґрунтованості висновків є те, що автор не лише виявив особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у британських університетах, а й здійснив їх порівняльний аналіз із вітчизняною практикою, визначивши реальні можливості творчого використання британського досвіду для модернізації професійної підготовки міжнародників в Україні. Практична спрямованість дослідження підтверджується розробленням методичних рекомендацій щодо використання конструктивних ідей британського досвіду в освітньому процесі закладів вищої освіти України.

Загалом дисертаційна робота засвідчує належний рівень наукової підготовки здобувача, його здатність до самостійного здійснення порівняльно-

педагогічного дослідження, критичного аналізу наукових джерел, узагальнення отриманих результатів та формулювання науково обґрунтованих висновків і практичних рекомендацій.

З метою вирішення завдань дослідження і досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних методів:

теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація для обґрунтування поняттєво-категоріального апарату наукового пошуку, роботи з науковою літературою, нормативно-правовими документами, фактами й даними; компаративний – для аналізу та узагальнення зарубіжних підходів до організації самосійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин; структурно-функціональний аналіз для з'ясування змістових і процесуальних особливостей організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії; компаративно-педагогічний – для порівняння і виявлення подібних і відмінних підходів щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України; пошуковий – для формування узагальнених висновків, виявлення раціонального і практично ціннісного у наукових роботах з порівняльної професійної педагогіки; прогностичний – для обґрунтування шляхів використання конструктивних ідей британського досвіду для України; *емпіричні* – спостереження, бесіди зі студентами й викладачами.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 141/172 від 30.12.2025 р.), Національного університету «Львівська політехніка» (довідка №67-01-48 від 13.01.2026 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (№03-24/01/147 від 13.01.2026 р.).

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертації.

Достовірність результатів дослідження забезпечується чіткістю логіки та послідовністю реалізації наукового пошуку, обґрунтованим визначенням мети, завдань, об'єкта, предмета й методів дослідження, а також комплексним використанням взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних методів. Вірогідність отриманих результатів підтверджується ґрунтовним аналізом наукових джерел, нормативних документів у сфері вищої освіти Великої Британії та України, матеріалів провідних британських університетів, аналітичних звітів і наукових праць з проблем організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Важливим чинником забезпечення достовірності є застосування порівняльно-педагогічного аналізу, що дало змогу виявити спільні та відмінні характеристики організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у Великій Британії та Україні, а також обґрунтувати можливості використання конструктивних ідей британського досвіду у вітчизняній освітній практиці.

Достовірність наукових положень і висновків додатково підтверджується апробацією результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та їх висвітленням у фахових наукових виданнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* виявлено особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії (структурування змісту на засадах принципів академічної автономії, свободи вибору освітньої траєкторії, релевантності професійним потребам, диференціації та індивідуалізації навчання, концепції «deep learning»); орієнтація змісту самостійної роботи на розвиток навичок самоменеджменту, професійної автономії, критичного мислення майбутніх міжнародників; забезпечення дослідницького, аналітичного та проблемно-пошукового характеру самостійної роботи; чітке розмежування обов'язкової та рекомендованої самостійної роботи студентів; домінування дослідницько-аналітичних завдань; інтеграція індивідуальних, проєктних і колаборативних форм роботи; поєднання традиційних академічних підходів із широким використанням цифрових платформ і сервісів, систем управління навчанням Moodle, Canvas та Blackboard, які інтегрують навчальний контент, комунікацію, оцінювання та аналітику; інтеграція систем управління навчанням з широким спектром додаткових цифрових інструментів (Turnitin, Grammarly, Panopto, Mentimeter, Qualtrics, Digimap, Microsoft Teams, NVivo, EndNote, Mendeley та Zotero); використання персоналізованого цифрового профілю студента (Individual Learning Accounts, ІЛА); реалізація моделі інтегрованої цифрової екосистеми організації самостійної роботи (інтеграція LMS, PBL та ІЛА); запровадження системи академічного тьюторства); *здійснено порівняльно-педагогічний аналіз* організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України й обґрунтовано можливості використання конструктивних ідей британського досвіду у вітчизняній системі вищої освіти; *удосконалено* змістове, технологічне та методичне забезпечення організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні з урахуванням конструктивних ідей британського освітнього досвіду; *подальшого розвитку набули* методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин у вітчизняному освітньому просторі.

4. Значення одержаних результатів для науки і практичного використання. Теоретичне значення одержаних результатів полягає у здійсненні цілісного порівняльно-педагогічного аналізу системи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії, виявленні її концептуальних засад, змістових, організаційних,

методичних і технологічних особливостей. У дисертації уточнено наукові уявлення про сутність і роль самостійної роботи у професійній підготовці майбутніх міжнародників, розкрито особливості реалізації принципів академічної автономії, студентоцентрованого навчання, академічного тьюторства та цифрової підтримки самостійної навчальної діяльності. Результати дослідження розширюють положення порівняльної педагогіки вищої школи щодо вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців та створюють теоретичне підґрунтя для подальших наукових розвідок у сфері організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні шляхів використання конструктивних ідей британського досвіду для вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні. Практичну цінність становлять розроблені автором методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також узагальнені пропозиції щодо впровадження академічного тьюторства, проєктно-орієнтованого навчання, сучасних цифрових платформ і засобів підтримки навчальної автономії студентів. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення та оновлення освітніх програм, робочих програм навчальних дисциплін, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, а також у системі підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях здобувача. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 9 науково-методичних працях, серед яких: 4 наукові статті (з них 2 – у співавторстві) у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 4 публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій; 1 методичні рекомендації.

Це свідчить, що вимоги МОН України щодо належного оприлюднення та апробації результатів дисертаційного дослідження дотримано в повному обсязі, а основні наукові положення роботи отримали достатнє наукове висвітлення і фахову перевірку.

6. Характеристика структури та змісту дисертації. Науковий апарат дисертаційного дослідження визначено коректно та логічно узгоджено із заявленою темою роботи. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження взаємопов'язані між собою та повною мірою відображають спрямованість наукового пошуку. У вступі аргументовано обґрунтовано актуальність теми, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення, наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження, особистого внеску здобувача, а також структури й обсягу дисертації.

Позитивної оцінки заслуговує обґрунтований вибір комплексу методів дослідження. Автором доцільно поєднано теоретичні та емпіричні методи дослідження, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, систематизацію, структурно-функціональний, компаративний і компаративно-педагогічний аналіз, спостереження, бесіди зі студентами та викладачами українських і британських університетів. Це забезпечило всебічне вивчення проблеми, належний рівень достовірності отриманих результатів та адекватність застосованого методичного інструментарію поставленим меті й завданням дослідження.

Варто відзначити логічність структури дисертації та послідовність викладу матеріалу. Побудова роботи забезпечує поступовий перехід від аналізу теоретичних засад організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин до виявлення особливостей її реалізації в університетах Великої Британії, проведення порівняльно-педагогічного аналізу британського та українського досвіду й обґрунтування рекомендацій щодо використання конструктивних ідей британської освітньої практики у вітчизняній системі вищої освіти. Така логіка дослідження свідчить про належний рівень методологічної культури здобувача та забезпечує переконливість сформульованих висновків.

Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації – 297 сторінок, із них основного тексту – 162 сторінки. У дослідженні використано 251 джерело, зокрема 151 – англійською мовою. Робота містить 9 таблиць, 11 рисунків, 18 додатків на 88 сторінках.

У першому розділі дисертації автором здійснено ґрунтовний аналіз стану дослідженості проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у педагогічній теорії та практиці. Обґрунтовано методологічні підходи і принципи організації самостійної роботи, з'ясовано сутність та особливості трактування цього феномену в британському освітньому просторі. Важливим результатом є висновок про розгляд самостійної роботи як інтегрованої характеристики освітнього процесу, спрямованої на розвиток академічної автономії, дослідницьких умінь і критичного мислення здобувачів освіти.

У другому розділі схарактеризовано систему організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. Розкрито особливості її змісту, форм, методів і технологій, проаналізовано роль академічного тьюторства, проектно-орієнтованого навчання та цифрового освітнього середовища. Заслуговують на увагу висновки автора щодо визначальної ролі керованого самостійного навчання, міждисциплінарного змісту підготовки, використання інноваційних методів навчання та сучасних цифрових платформ у розвитку професійних компетентностей майбутніх міжнародників.

У третьому розділі здійснено порівняльно-педагогічний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України, виявлено спільні й відмінні характеристики відповідних освітніх систем. На основі проведеного аналізу обґрунтовано перспективні напрями використання конструктивних ідей британського досвіду у вітчизняній практиці, зокрема щодо розвитку академічного тьюторства, розширення використання цифрових технологій, проєктного та проблемно-орієнтованого навчання, посилення ролі самостійної роботи як важливого чинника формування професійної автономії майбутніх фахівців міжнародних відносин.

Загалом структура дисертації є логічною, послідовною та повною мірою відповідає меті й завданням дослідження. Зміст роботи характеризується цілісністю, належним рівнем наукової аргументованості та завершеністю розгляду порушеної проблеми.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих автором праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Губіна Юрія Ігоровича на тему «Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44),

Під час вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Поряд із позитивними аспектами наукової праці, представленої для рецензування, відзначимо дискусійні положення, а також висловимо окремі побажання та рекомендації.

1. На стор. 62 автор розглядає цифрові платформи Moodle, Blackboard та Canvas як важливий чинник підвищення ефективності самостійної роботи студентів. Водночас потребує додаткового обґрунтування питання щодо впливу цифрових технологій безпосередньо на якість навчальних результатів, а не лише на організацію освітнього процесу.

2. На стор. 135–138 дисертант характеризує індивідуальні цифрові освітні профілі студентів (Individual Learning Accounts) як перспективний інструмент

